

1 § Meddelande om frågestund

Förste vice talmannen meddelade att vid frågestunden *torsdagen den 16 maj kl. 14.00* skulle följande statsråd närvara:

Statsrådet Peter Norman (M), statsrådet Gunilla Carlsson (M), finansminister Anders Borg (M), statsrådet Ewa Björling (M) och statsrådet Catharina Elmsäter-Svärd (M).

2 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 2012/13:388

Till riksdagen

Interpellation 2012/13:388 Barnomsorg och delad vårdnad
av Carina Adolfsson Elgestam (S)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 17 maj 2013.

Skälet till dröjsmålet är redan tidigare inbokade engagemang och resor.

Stockholm den 8 maj 2013

Utbildningsdepartementet

Maria Arnholm

Interpellation 2012/13:396

Till riksdagen

Interpellation 2012/13:396 Avräkningar från biståndet
av Bodil Ceballos (MP)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 7 juni 2013.

Skälet till dröjsmålet är resor och tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 7 maj 2013

Utrikesdepartementet

Gunilla Carlsson (M)

Enligt uppdrag

Fredrik Jörgensen

Expeditionschef

Till riksdagen

Interpellation 2012/13:397 Utfasning av biståndsländer
av Bodil Ceballos (MP)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 7 juni 2013.

Skälet till dröjsmålet är resor och tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 7 maj 2013

Utrikesdepartementet

Gunilla Carlsson (M)

Enligt uppdrag

Fredrik Jörgensen

Expeditionschef

3 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades

Propositioner

2012/13:152 till utbildningsutskottet

2012/13:155 och 160 till finansutskottet

Framställning

2012/13:RB4 till finansutskottet

Motioner

2012/13:Fi9–Fi11 till finansutskottet

2012/13:Fi12 och Fi13 till finansutskottet

2012/13:Fi14 till finansutskottet, yrk. 5 till konstitutionsutskottet

2012/13:Fi15 till finansutskottet

2012/13:Sf12 och Sf13 till socialförsäkringsutskottet

2012/13:A22 till arbetsmarknadsutskottet

EU-dokument

KOM(2013) 228 till civilutskottet

Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 25 juni.*

KOM(2013) 231 till konstitutionsutskottet

KOM(2013) 247 till finansutskottet

Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 2 juli.*

KOM(2013) 260 till miljö- och jordbruksutskottet

Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 3 juli.*

KOM(2013) 262 och KOM(2013) 267 till miljö- och jordbruksutskottet

Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 2 juli.*

Föredrogs och bordlades åter
Utrikesutskottets utlåtande 2012/13:UU18
Civilutskottets betänkanden 2012/13:CU13 och CU17
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2012/13:MJU14
Finansutskottets betänkanden 2012/13:FiU36, FiU37 och FiU39
Utbildningsutskottets betänkande 2012/13:Ubu11
Konstitutionsutskottets betänkanden 2012/13:KU23 och KU24
Socialutskottets betänkanden 2012/13:SoU18 och SoU21
Försvarsutskottets betänkande 2012/13:FöU7

5 § Svar på interpellation 2012/13:394 om terrorresor

*Svar på
interpellationer*

Anf. 1 Justitieminister BEATRICE ASK (M):

Fru talman! Kent Ekeröth har frågat mig om jag gjort det ställnings-
tagandet att dagens lagstiftning gällande så kallade terrorresor är tillräck-
lig.

Sverige lever upp till sina internationella åtaganden avseende terro-
ristbrott och förebyggande av terrorism, bland annat rambeslutet om
bekämpande av terrorism från 2002 och ett tillägg från 2008. Dessa ram-
beslut har genomförts genom lagen om straff för terroristbrott och lagen
om straff för offentlig uppmaning, rekrytering och utbildning avseende
terroristbrott och annan särskilt allvarlig brottslighet.

I svensk rätt finns det inte någon straffbestämmelse som uttryckligen
tar sikte på den som genomgår utbildning för att begå till exempel ett
terroristbrott, men det finns goda möjligheter att lagföra en sådan person.
Den som gör sig skyldig till gärningar på planeringsstadiet kan dömas för
förberedelse eller stämpling till terroristbrott. Det kan i sammanhanget
också nämnas att även den som samlar in, tillhandahåller eller tar emot
pengar som är avsedda att användas för att begå terroristbrott kan bestraf-
fas enligt den så kallade terroristfinansieringslagen.

Anf. 2 KENT EKERÖTH (SD):

Fru talman! Jag tackar justitieministern för svaret.

Som justitieministern nämnde i sitt svar handlar denna debatt om da-
gens lagstiftning, och min fråga var om justitieministern och regeringen
anser att denna lagstiftning om terrorresor är tillräcklig. Att döma av
ministerns svar verkar så vara fallet, det vill säga att dagens tillstånd är
tillräckligt bra. Min uppfattning är dock att det inte är så.

Ett exempel var en dom som föll i mars 2010 i hovrätten då två män
som misstänktes för stämpling till terroristbrott friades. Säpo hade före
rättegången utfört ett intensivt spaningsarbete och ansåg sig ha tillräck-
ligt mycket på fötterna för att få en fällande dom. Men så blev alltså inte
fallet.

Av detta kan man dra två olika slutsatser, antingen att dagens lag är
hållbar men att Säpo helt enkelt var fel ute denna gång, eller att svensk
lagstiftning inte håller fullt ut.

I det rambeslut från 2002 som justitieministern nämnde framgår det att varje medlemsstat i EU ska vidta de åtgärder som är nödvändiga för att straffbelägga den som uppsåtligen leder en terroristgrupp eller deltar i dess verksamhet.

När propositionen kom 2002 – förvisso inte under denna regerings tid – menade dåvarande justitiekanslern att en terroristgrupp som inte har någon konkret brottsplan men som planerar någonting i framtiden eller förbereder fysisk träning eller övning med skjutvapen inte fångas upp av denna bestämmelse, exempelvis stämpling till brott.

Regeringen vid denna tid delade inte JK:s uppfattning utan menade att stämpling till brott och så vidare enligt lagen skulle räcka. Det visade sig dock att JK:s bedömning från 2003 förmodligen var rätt, dels med anledning av den dom som jag precis nämnde där Säpo i flera uttalanden menar att deras bevisning var god, dels med anledning av att det efter att den nya terroristlagen infördes 2003 har kommit bara en fällande dom som vunnit laga kraft.

Enligt vice chefsåklagare Agnetha Hilding Qvarnström på åklagarkammaren beror detta på att det inte har handlat om fullbordade brott utan i stället stämpling eller förberedelse till brott som i regel är svårt att bevisa. Redan här ser vi en brist.

Enligt den senaste förändringen av svensk terroristlagstiftning – om jag minns rätt är den från 2010 – som baseras på EU:s rambeslut gjordes följande agerande straffbart: dels offentlig uppmaning till terroristbrott, dels rekrytering till terroriststyften, dels utbildning för terroriststyften. Men den senaste punkten, utbildning för terroriststyften, kriminaliserar endast dem som tillhandahåller en utbildning. I dag är det alltså inte straffbart enligt svensk lagstiftning att delta i terroristträning.

Att lagen i dag inte räcker till framgår med andra ord från flera olika håll, dels från det som justitiekanslern sade 2003, dels från Säpos uttalanden rörande domen från 2010, dels från vad chefsåklagare Hilding Qvarnström konstaterade om svårigheten att använda den lag som justitieministern tycker räcker.

Det var av dessa anledningar som jag var intresserad av att veta regeringens ståndpunkt när det gäller om denna lag är tillräcklig eller inte. Jag menar att detta rätt tydligt pekar på att man bör se över detta igen för att se om lagen kanske ska förbättras. Exakt hur det ska ske är såklart en komplicerad process. Men jag menar att detta ganska tydligt pekar på att lagen inte är fullkomlig utan att det finns brister i den som man bör se över.

Anf. 3 Justitieminister BEATRICE ASK (M):

Fru talman! Låt mig börja med att säga att jag inte får uttala mig i enskilda ärenden. Man kan inte dra slutsatsen att en lagstiftning inte är tillräcklig därför att polisen har en annan uppfattning än domstolen. Man kan inte heller säga att det är fel på lagen om det visar sig att den första domstolsinstansen fattar ett beslut och den andra domstolsinstansen fattar ett annat. Det har att göra med komplexiteten i ärenden och svårigheten att bevisa. Domstolens uppgift är ju att tydliggöra att det finns bevis för att något olagligt har hänt. Det är av naturliga skäl svårare att bevisa brott på ett planeringsstadium än brott som har fullbordats.

När det gäller just terroristbrott handlar det om att vi faktiskt vill förhindra att dessa aktioner kommer till stånd. Det är därför som vi har en lagstiftning som gör att vi ska kunna ingripa tidigare. Men det innebär också större svårigheter. Det är naturligtvis också så att man saknar de påtagliga bevisen för detta brott som man ofta har i andra fall. Sedan kan det vara mycket svårt att få in information som kan ligga till grund för bevisning i just denna typ av ärenden. Jag tycker att detta visar lite av Säkerhetspolisens utmaningar när det gäller denna typ av ärenden.

Det som jag sade i min inledning var att vi i Sverige har en lagstiftning som är mycket tydlig på detta område och att man kan dömas för planering och för att man åker i väg på denna typ av träning för att delta i terroristaktioner. Det är viktigt att vi har dessa regler. De har också prövats en del.

Jag skulle med anledning av interpellationen vilja säga att det nog inte bara är lagstiftningen som vi behöver bekymra oss över på detta område därför att vi har ett stort problem i alla västeuropeiska länder – det är det som jag har uppgifter från – när det gäller människor som åker i väg för att delta i träning och aktiviteter för förberedelser för att vara med i krig eller för att begå terroristattentat. Det är naturligtvis en fara för dessa individer just när detta genomförs, men det är också en fara för samhället och för de länder där aktiviteter kan pågå och under lång tid därefter eftersom dessa individer skaffar sig kunskaper som kan vara bekymmersamma om de kommer till användning senare. Detta gör att vi har ett aktivt arbete mot radikaliserings och för att förhindra denna typ av resandeverksamhet. Det är en av de uppgifter Säpo har.

EU:s kommissionär Cecilia Malmström inledde ett arbete för flera år sedan, och det finns ett arbete kring bland annat resandeverksamheten. Arbetsgruppen när det gäller just resandeverksamheten leds av Magnus Ranstorp härifrån Sverige. Jag deltog i slutet av januari i en konferens som handlade om detta och lyssnade till vad arbetsgruppen har kommit fram till, och det är ett brett spektrum man måste arbeta med. Jag lyssnade också på berättelser om hur svårt det är för familjer till unga människor att förhindra och stoppa dem som får för sig att de ska åka i väg på äventyrliga resor. Det handlade om det stöd familjerna kan behöva. Det är nämligen väldigt ofta så att familjerna försöker förhindra att man åker i väg på detta.

Det är alltså ett brett arbetsområde vi måste ha, men jag menar nog att den svenska lagstiftningen i sig är förhållandevis väl utformad och inte på något sätt sticker ut i negativ riktning i den internationella gemenskapen. Det framgår också när vi samarbetar med andra länder.

Anf. 4 KENT EKEROTH (SD):

Fru talman! Jag håller med Beatrice Ask på flera av de punkter hon tar upp. När det gäller de exempel jag tog upp med uttalanden från Säpo eller åklagaren är det självklart inte så att man med automatik ska ändra lagen så fort någon inom polisen eller en åklagare tycker det. Det är vi helt överens om. Det var dock inte det jag menade, utan jag försökte påvisa ett mönster inom rättsväsendet: att det finns olika instanser, bland annat åklagare och poliser, som menar att lagstiftningen inte är tillräcklig för att komma åt de här personerna och att man kan göra förbättringar i den. Det var den poängen jag försökte visa på.

Det är inte bara lagstiftning som ska användas för att åtgärda det här; det håller jag helt med om. Jag ögnade igenom Ranstorps rapport, där det finns en mängd olika åtgärder – det ena utesluter inte det andra. Jag är dock riksdagspolitiker, och riksdagspolitik handlar mycket om lagstiftning. Det är därför den frågan är mest relevant ur mitt perspektiv.

Jag nämnde alltså i föregående inlägg några instanser som menar att lagstiftningen inte räcker till. Säpo menar vidare att det största terroristhotet mot Sverige är precis de som reser till konflikthärdarna, utbildar sig och sedan kommer tillbaka. För att citera den chefsåklagare vi var inne på tidigare sade hon att den svenska förberedelselagstiftningen inte täcker sådant som att delta i träningsläger eller att resa för att delta i ett. Det var det hon sade. Man får ta det som någon form av intäkt.

För att jämföra internationellt, vilket Beatrice Ask också nämnde i korthet, har vårt grannland Danmark större befogenheter än vad vi har att agera mot sådana terrorresor. Peter Hansen, som är forskare och expert på terrorism vid det danska institutet för internationella studier, menar att landets antiterrorlagstiftning från 2005 och 2006 gör det lättare för den danska säkerhetspolisen att övervaka misstänkta personer genom till exempel elektronisk avlyssning, men även genom att ta in dem till förhör om de har varit i områden som är kopplade till terrorism. Han säger: Man kan ta in folk efter att de till exempel har varit i Pakistan eller var de nu har varit – i Somalia kanske. Man kan göra det både före och efter resan om man har misstankar eller andra indicier på att personen har varit på ett träningsläger.

Regeringens egen utredare, som Beatrice Ask även nämnde själv, kom nyligen med den rapport vi delvis diskuterar i dag. Båda dessa forskare menar att regeringen bör överväga att kriminalisera jihadresor. De skriver vidare i en artikel på DN Debatt att de som har återvänt från konfliktzoner ofta får förhöjd status inom den egna gruppen. Till och med regeringens egen utredare i den rapport som överlämnades i år, för några månader sedan, påtalar alltså precis det jag står här och säger. Det är därför jag var lite extra nyfiken på om regeringen har tagit detta till sig. Jag är inte riktigt säker på att regeringen har gjort det, i alla fall att döma av den här debatten.

I flera andra EU-länder är själva deltagandet i ett träningsläger för terrorister ett brott. Till exempel Tyskland införde 2009 en ny lagstiftning som kriminaliserade terrorträning utomlands. Justitiekanslern, Säpo, chefsåklagare, terrorismforskare samt europeiska grannländer har alla insett behovet av skärpt lagstiftning när det gäller terrorresor. Med tanke på att regeringen ändå har beställt en sådan rapport som kom i januari hade jag hoppats på att regeringen på samma sätt skulle inse behovet av att reformera vår lagstiftning. Jag blir nästan lite förvånad över att den insikten inte har kommit trots att man har fått rapporten av regeringens utredare.

Jag hoppas ändå att vi på ganska kort sikt kan bli överens även i denna fråga.

Anf. 5 Justitieminister BEATRICE ASK (M):

Fru talman! Det finns alltid olika synpunkter när det gäller lagstiftning och om den är till fyllest eller inte. Det är en levande debatt som

förs mellan forskare, lagstiftare och olika aktörer. Självklart är det på det sättet.

När man sedan jämför med andra länder tror jag dock att man ska vara väldigt tydlig med att det inte är alla länder som har den typ av regelverk vi har i Sverige, som kriminaliserar på planeringsstadiet på det sätt vi gör. När man jämför olika länders lagstiftning måste man se helheten, och då är det så i de samarbeten vi har att svensk lagstiftning väl uppfyller de kriterier man anser rimliga. Sedan är detta alltid en diskussion som behöver föras.

Vad gäller den rapport vi fick 2011 och som Kent Ekeröth nämnde är det frågor som tas upp i den där det bland annat heter att man bör överväga om man ska göra något åt lagstiftningen. Jag ska inte recensera det, men jag kan säga att det inte finns någon underbyggd analys eller mer genomarbetad beredning kring lagstiftningsfrågan, utan det är en rekommendation och en fundering som finns på listan. Det är självklart nog så allvarligt att den finns där.

Det vi gör och har gjort de senaste åren är att vi med stort engagemang deltar i det arbete på EU-nivå som pågår för att just ta oss an det allvarliga problem resandeverksamheten utgör. Då är det som jag sade tidigare ett spektrum av olika insatser man måste arbeta med. Det här är nämligen ett reellt hot. De människor som reser i väg på träningsläger och aktiviteter är i första hand ett hot mot de länder de åker till, men det säger sig självt att vi i ett längre perspektiv har anledning att vara bekymrade över konsekvenserna också för svensk del. Därför måste vi agera.

Då vill jag gärna säga att jag inte tror att det i den delen räcker eller hjälper ens med en omformulering av lagstiftningen – dessa ungdomar är inte så enkla att övertyga. Vi vill inte heller ha regler i Sverige som säger att man måste be om statens tillstånd för att få resa någonstans. Det är ganska vanligt att ungdomar reser till allehanda upplevelser. Det är väldigt svårt i ett fritt land, och helt fel dessutom, att reglera det eller förbjuda en viss typ av resande.

Däremot kan man göra som vi har valt att göra i Sverige: ha tydliga lagregler som förbjuder uppmaning till, rekrytering till och finansiering av den här typen av verksamhet. Det tror jag ändå fångar in de problem Kent Ekeröth och jag är överens om att vi behöver arbeta med. Jag tycker inte att våra erfarenheter så här långt visar på att det skulle vara fel. Mitt budskap är alltså att det inte i första hand är lagstiftningsåtgärder jag tror behövs, sett till svensk lagstiftning i ett internationellt sammanhang och hur den kan användas. Däremot måste vi följa de enskilda ärenden som hanteras.

Vi har dock en stor utmaning i att rätt många individer under de senaste åren – vi har siffror från 2006 och framåt – har rest i väg. Just nu är det väl framför allt individer som reser till Syrien och där får träning av det slag man inte borde skaffa sig om man vill leva i ett fredligt och lugnt samhälle. Det måste vi ta på stort allvar. Vi kommer på ministerrådsmötet nästa gång att ha just resandeverksamheten som ett ämne för diskussionen. Det är utifrån det engagemang som finns i hela EU-kretsen. Min belgiska kollega gör en hel del för att vi ska diskutera det mer ingående, eftersom man också i Belgien upplever detta som ett stort bekymmer.

Prot. 2012/13:104

14 maj

*Svar på
interpellationer*

Anf. 6 KENT EKEROTH (SD):

Fru talman! Som justitieministern var inne på är vi överens om problemet: Det är negativt för vårt land men även för de länder de åker till. Där är vi helt överens.

Jag menar att de institutioner som jag har nämnt här i dag har visat att detta är ett problem. De har uttryckligen sagt att de har svårt att applicera dagens lagstiftning på personer som de vet åker på terrorträning. De har efterfrågat en förändring av lagstiftningen. Precis som jag sade tidigare betyder inte det att man ska förändra lagstiftningen per automatik, men jag menar att alla indicier och slutsatser väldigt tydligt visar att vi har en lucka i vår lagstiftning.

Som jag sade i förra anförandet finns det länder som har valt att kriminalisera specifikt sådana här terrorresor. Det finns länder som har valt att ge rättsväsendet mer resurser specifikt för att bemöta den sortens resor där deltagarna lär sig att hantera vapen och sprängmedel och, som regeringens egen rapport visade, får förhöjd status när de sedan återvänder till våra länder. Jag tycker att det med all önskvärd tydlighet framgår att lagstiftningen inte håller.

Jag sade också att det inte bara är lagstiftning som ska till. Det ena utesluter dock inte det andra, utan de olika insatserna brukar oftast ingå symbios med varandra. En gångbar lagstiftning hjälper de andra insatser – sociala eller vad det nu må vara – som Beatrice Ask tar upp. Det ena utesluter inte det andra.

Av allt jag har nämnt – justitiekanslern, Säpo, chefsåklagaren, våra grannländer och regeringens egen rapport – menar jag att det med all tydlighet framgår att vi måste göra någonting åt detta. Jag hoppas att regeringen även på sikt kan hålla med mig om det.

Anf. 7 Justitieminister BEATRICE ASK (M):

Fru talman! Att bevisa brott på planeringsstadiet är svårt och kommer att vara svårt. Likväl är det så när det gäller terroristbrott att vi behöver börja arbeta så tidigt som möjligt, eftersom hela uppgiften är att försöka förhindra att det allvarliga terroristbrottet begås.

Därför är det viktigt att arbeta mot denna resandeverksamhet. Jag vill gärna säga att den lagstiftning som vi har i Sverige om förberedelse och annat som rör detta är väldigt viktig och något som saknas på många andra håll.

I lagen om straff för offentlig uppmaning, rekrytering och utbildning avseende terroristbrott och annan särskilt allvarlig brottslighet tydliggörs det att det inte är tillåtet att uppmana allmänheten eller annars försöka engagera människor till särskilt allvarlig brottslighet. Det är inte tillåtet att förmå någon annan, i annat fall än det som anges i första punkten, att begå eller annars medverka i särskilt allvarlig brottslighet, det vill säga rekrytera. Det finns ett förbud mot att lämna information och annat för att underlätta denna typ av träning. Till det kommer finansieringen.

Man ska ha klart för sig att unga människor i allmänhet inte själva hux flux kommer på att nu ska de åka och göra det här, utan de blir ofta lockade och engagerade av någon annan som rekryterar, ordnar det hela och försöker förmå dem att åka i väg. Vår lagstiftning tar väldigt mycket sikte på just dessa aktörer, vilket jag tror är oerhört viktigt. Jag menar att den lagstiftningen är riktig och väl fyller sin funktion.

Vi måste alltid vara öppna för att granska och förfina vår lagstiftning, men när det gäller resandeverksamheten ser jag ändå att det finns en hel del problem med en allmän lagstiftning. Där tror jag att andra åtgärder är mer befogade.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2012/13:104
14 maj

*Svar på
interpellationer*

6 § Svar på interpellation 2012/13:275 om juridiskt bindande arbetsavtal

Anf. 8 Statsrådet TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Fru talman! Krister Örnfjäder har frågat mig vad jag avser att göra för att säkerställa att ett arbetserbjudande till en arbetskraftsinvandrare inte ska kunna försämrats efter det att arbetstillstånd beviljats.

Regeringen har tillsammans med Miljöpartiet genomfört en reform som ger goda förutsättningar för att tillgodose den svenska arbetsmarknadens behov av arbetskraft. Om Sverige ska stå sig väl i den internationella konkurrensen om arbetskraft behöver vi ett regelverk som gör det attraktivt för arbetskraftsinvandrare att välja just Sverige.

Arbetstagare ska ha rimliga arbetsvillkor, oavsett ursprung. Det är oacceptabelt att enskilda arbetsgivare inte följer de lagar och regler som gäller och utnyttjar arbetstagare. Kontrollen av arbetsvillkoren för arbetskraftsinvandrare i Sverige är uppdelad mellan flera parter. Migrationsverket svarar för de kontroller av anställningsvillkor som görs inför tillståndsgivningen. Tillsynen över arbetsmiljö- och arbetstidslagstiftning utövas av Arbetsmiljöverket. Övriga arbetsvillkor hanteras i sin tur inom ramen för den svenska arbetsmarknadsmodellen, där arbetsmarknadens parter kommer överens om vilka villkor som ska gälla och övervakar att dessa efterlevs. Slutligen, om det förekommer brottslighet, är detta en fråga för rättsväsendet.

I dagens system för arbetskraftsinvandring ska en arbetsgivare som vill rekrytera en tredjelandsmedborgare skriftligen intyga dels att de uppgifter som lämnats till Migrationsverket i ansökningsprocessen är riktiga, dels att sökanden har informerats om samtliga anställningsvillkor. Den som medvetet lämnar oriktiga uppgifter i samband med en ansökan om arbetstillstånd kan dömas till böter eller, när omständigheterna är försvårande, fängelse i högst sex månader.

Arbetstagare och arbetsgivare i Sverige förfogar över sitt eget avtal. Det är möjligt att förhandla om anställningsvillkoren inom ramen för den svenska arbetsmarknadsmodellen, en modell som vi alla värnar om.

Att tredjelandsmedborgare som kommer till Sverige för att arbeta ska ingå anställningsavtal som är bindande i den bemärkelsen att avtalet inte kan omförhandlas är enligt min mening fel väg att gå. Det skulle innebära en stor förändring av den svenska modellen. Jag anser att oseriösa arbetsgivares missbruk av regelverket måste motverkas på annat sätt än genom en så ingripande förändring av den avtalsfrihet som råder på den svenska arbetsmarknaden.

Regeringen har 2013 gett Migrationsverket i uppgift att motverka missbruk av reglerna. På samma sätt som för 2012 har regeringen för det

innevarande året uppdragit åt Migrationsverket att särskilt redovisa vilka insatser som görs för att upptäcka bland annat skenanställningar.

Migrationsverket arbetar aktivt med att motverka missbruk av reglerna och införde för drygt ett år sedan skärpta kontroller i arbetstillståndsärenden som gäller särskilt utsatta branscher. De skärpta kontrollerna innebär bland annat att arbetsgivaren ska visa att det finns ekonomiska förutsättningar för att rekrytera en arbetskraftsinvandrare. Den arbetsgivare som tidigare rekryterat arbetskraftsinvandrare ska dessutom visa att han eller hon har betalat ut löner och tecknat försäkringar.

Dessa åtgärder innebär att det finns goda förutsättningar för att upptäcka och utreda misstänkt missbruk. Enligt Migrationsverket har de skärpta kontrollerna också gett resultat. Det är viktigt att arbetstillstånd beviljas på riktig grund och att skenanställningar och oseriösa arbetsgivare, så långt som möjligt, upptäcks innan ett tillstånd beviljas.

I syfte att ge ytterligare verktyg för Migrationsverket att använda när det upptäcks att reglerna inte efterlevs eller kringgås och arbetstagare därmed riskerar att utnyttjas kommer regeringen att återkomma med förslag på förbättringar av regelverket. Det är mycket viktigt att arbetskraftsinvandringen till Sverige fungerar väl, och regeringen kommer att fortsätta arbeta aktivt för att säkerställa detta.

Anf. 9 KRISTER ÖRNFJÄDER (S):

Fru talman! Alla migrationsbeslut är förknippade med risker. En stor del av risken kommer alltid att ligga på den person som lämnar hemlandet för det okända, lämnar familj, vänner, bostad, säljer ägodelar, lånar pengar till resor och kanske lämnar en redan existerande anställning.

Enligt dagens regelverk ligger ett arbetserbjudande från en arbetsgivare till grund för arbetstillståndet. Problemet är att detta erbjudande inte är juridiskt bindande. När arbetstagaren väl är på plats i Sverige kan arbetsgivaren, efter eget godtycke, förändra och försämma arbetsvillkoren så att arbetstagaren hamnar i en beroendeställning. Det är inte acceptabelt att arbetsgivare utnyttjar människor som befinner sig i en utsatt situation. Det måste vara ordning och reda på arbetsmarknaden.

Det är därför nödvändigt med en förhandskontroll av arbetsgivaren. Den som har skatteskulder eller tidigare har missbrukat systemet ska inte få tillstånd. Det bör även införas kännbara sanktioner mot de företag som missbrukat systemet.

Så här lät det i min interpellation, och svaret har statsrådet läst upp. Hela svaret genomsyras av att man på arbetsmarknaden har jämbördiga parter. Det talas om arbetsgivarens skyldigheter och om arbetstagarens skyldigheter. Vad jag talar om är människor som inte är så väl förankrade på den svenska arbetsmarknaden som det svenska arbetsmarknadssystemet förutsätter.

Jag talar om en utsatt grupp människor som kommer till ett land som de förhoppningsvis har läst om men som de kanske inte har några som helst andra informationer om. De vet inte hur systemen fungerar, och det vet inte vart de ska vända sig. De kommer hit och hamnar i en situation där den enda person som de lär känna i Sverige, åtminstone inledningsvis, är den arbetsgivare som utnyttjar deras utsatthet. Vad jag är mån om är att försöka att få till stånd en situation som stärker arbetstagarens möj-

lighet att hävda sig i en diskussion och en situation gentemot en arbetsgivare som inte är seriös.

Jag vill därför ställa några frågor. Jag fick svaret i går och har inte hunnit under förmiddagen kontrollera de här uppgifterna, men ministern kanske har den information som jag annars skulle ha kunnat kontrollera. Det har alltså satts i gång skärpta kontroller när det gäller de här arbetstillstånden och har genomförts olika åtgärder. Då undrar jag om ministern är bekant med hur många sådana man har gjort. Hur många missförhållanden har man upptäckt vid de tillfällen då man har gjort kontrollerna?

Sedan säger ministern som avslutning att regeringen kommer att återkomma med förslag till förbättringar av regelverket. Då undrar jag: Vilka förslag till förbättringar av regelverket ämnar man återkomma med och när?

Anf. 10 HILLEVI LARSSON (S):

Fru talman! Det som är ett problem i sammanhanget är att om man ändrar och försämrar villkoren när det gäller löner och annat för de här fattiga människorna – det handlar ju om fattiga människor som kommer hit för att jobba – när de väl är på plats i Sverige ställs de inför en väldigt svår situation. De kan då säga nej, åka hem och tvingas betala hemresan utan att ha fått någon lön för att täcka kostnaderna. Eftersom många av de här människorna redan är belånade upp över öronen för att kunna få ihop pengar till biljetten till Sverige finns risken att de ställs inför fullbordat faktum och får acceptera de villkor som arbetsgivaren erbjuder, även om det innebär kraftigt försämrad lön och sämre villkor. Det är inte rimligt att vi accepterar det i Sverige.

Jag kan inte förstå varför man inte ska tvingas att stå fast vid det avtal som man har slutit, för det är ändå en form av avtal mellan människorna som ska komma hit och arbeta och arbetsgivaren som tar emot dem. Det är också detta avtal som ligger till grund för arbetstillståndet. Därför är det märkligt att man inte kan ställa krav på arbetsgivaren att leva upp till avtalet. När processen väl har nått så långt att arbetstagaren har rest till Sverige och betalat biljetten får arbetsgivaren faktiskt stå upp för villkoren.

Jag tror inte att det räcker med det som regeringen har kommit med, att man ska kolla att de arbetsgivare som tar hit migrantarbetare tidigare har betalat ut löner och tecknat försäkringar. Det kan visserligen vara så att de har gjort det, men det kan vara till betydligt sämre villkor än vad som har avtalats från början. Och det är ju inte slavlöner som vi vill att migrantarbetarna ska ha. Det har förekommit att arbetsgivare inte har betalat ut någon lön över huvud taget, och det är så klart ännu värre. Men jag tycker att det är illa nog att utlova en rimlig lön som sedan blir en slavlön. Jag kan därför inte förstå varför man inte kan genomföra det som Krister Örnfjäder föreslår.

Det sägs också att den som medvetet har lämnat felaktiga uppgifter i samband med avtalet mellan migrantarbetaren och arbetsgivaren ska kunna dömas, men det blir en bevisfråga. Det kommer att vara väldigt svårt att bevisa. Jag tror inte att man kommer att få några fällande domar grundade på detta. Om det däremot är ett försämrat avtal jämfört med det

ursprungliga avtalet skulle man faktiskt kunna hjälpa de här människorna på allvar.

Det är tragiska historier, och det är ju inte bara ett fall. Arbetarna från Kamerun som kom hit för att plantera plantor är det senaste exemplet. Det var massor av människor som var totalt förtvivlade. De hade ruinerat sig på biljetten och kunde sedan inte komma hem. Inte ens det hade de råd med, och de fick ingen lön.

Det har funnits liknande exempel tidigare; rumänska bärplockare som inte har fått någon lön alls. I stort sett varje sommar är det nya historier som gör att vi i Sverige får skämmas inför hela världen för hur vi behandlar fattiga människor. Det är så klart inte svenska folket eller regeringen, men det är ändå svenska arbetsgivare som tillåts att bära sig åt på det här sättet år efter år. Jag tycker att det är pinsamt för hela Sverige som land. De åtgärder som regeringen har kommit med räcker inte. Det är, precis som Krister Örnfjäder säger, en extremt stor obalans i maktförhållandet mellan arbetsgivaren och arbetstagaren i det här fallet. Det tycker jag att man måste ta hänsyn till i regelverket och skyddet för arbetstagarna.

Anf. 11 Statsrådet TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Fru talman! Låt mig börja med att vända mig till interpellanten Krister Örnfjäder.

I takt med att det har framgått att reglerna i vissa fall kan kringgås har åtgärder vidtagits. Migrationsverket har bland annat gjort riktade insatser mot branscher där det har visat sig förekomma problem och missbruk. Företag inom bland annat hotell- och restaurangbranschen ska visa att de kan garantera lön för den som söker arbetstillstånd. Det handlar alltså om att arbetsgivaren ska kunna visa att det finns ekonomiska förutsättningar för att rekrytera en arbetskraftsinvandrare. Företag som tidigare har anställt arbetskraftsinvandrare ska dessutom visa att de då har betalat ut löner och tecknat försäkringar.

Inom branschen storhushåll och restaurangpersonal har det totala antalet beviljade arbetstillstånd under 2012 minskat med ca 35 procent jämfört med antalet arbetstillstånd som utfärdades under motsvarande period 2011. Det har också skett en minskning med ca 30 procent inom yrkesgrupperna köks- och restaurangbiträden, slaktare, bagare, konditorer samt städare.

Enligt Migrationsverket visar detta att de skärpta kraven haft såväl en förebyggande verkan som en reell effekt. Migrationsverket får färre ansökningar från arbetssökande inom de mest utsatta yrkesgrupperna, samtidigt som de skärpta kraven har gjort det enklare att identifiera och avslå ansökningar om arbetstillstånd som inte uppfyller kraven. Under året har andelen bifall i dessa ärenden varit 56 procent jämfört med en bifallsandel på 80 procent för övriga arbetstagare.

Vad gör då regeringen fortsättningsvis? undrade Krister Örnfjäder. Ja, en rad åtgärder för att upptäcka och motverka missbruk har alltså, som jag precis sade, redan vidtagits. Liksom åren 2011 och 2012 har regeringen i år uppdragit åt Migrationsverket att särskilt redovisa insatser för att upptäcka missbruk av regler, bland annat förekomsten av skenanställningar. I syfte att ge ytterligare verktyg för Migrationsverket att använda när det upptäcks att reglerna inte efterlevs eller kringgås och arbetstagare

därmed riskerar att utnyttjas kommer regeringen att återkomma med förslag till förbättringar av regelverket. Det är för tidigt att uttala sig om detaljerna kring det kommande förslaget, men det kommer.

Till Hillevi Larsson vill jag bara säga att det är viktigt att komma ihåg, eftersom hon hävdade att man är tvingad att acceptera dåliga villkor och att man annars måste åka hem, att regelverket faktiskt inte ser ut på det viset. Den som lämnar sin arbetsgivare blir inte heller med gällande regler av med sitt uppehållstillstånd. Den som säger upp sig från sin anställning ges möjlighet att stanna kvar i Sverige tre månader för att söka nytt jobb. Först därefter kan en återkallelse bli aktuell.

Jag vill också varna lite för att blanda ihop de olika problem som kan uppträda på arbetsmarknaden. Hillevi Larsson tog bland annat upp rumänska bärplockare. Rumänska bärplockare lyder inte under det regelverk som vi diskuterar i den här interpellationsdebatten. De är EU-medborgare och har rätt till fri rörlighet. Det regelverk vi diskuterar här i dag handlar om tredjelandsmedborgare som kommer från länder utanför EU. Men naturligtvis ska alla, oavsett vad de har för bakgrund, ha rättvisa villkor. I den meningen är Hillevi Larsson och jag helt överens.

Anf. 12 KRISTER ÖRNFJÄDER (S):

Fru talman! Jag upplever att det som statsrådet redovisar understöder mitt resonemang. Jag tycker att de resultat som statsrådet talade om och som Migrationsverket redovisar också pekar åt det håll som jag varnar för.

Det kan låta imponerande – fast åt fel håll – att det är 35 respektive 30 procents sänkning och att man bara gett bifall i 56 procent av fallen. Det är bra att man får ett sådant resultat, men för mig är det samtidigt en kraftig varningssignal om att det finns hela branscher som det är stora problem med.

När Migrationsverket börjar titta lite djupare i dessa branscher upptäcker man dessa problem. Jag går kanske händelserna i förväg, men jag är rädd för att om man fick mer resurser och kunde kontrollera ännu fler skulle man hitta ännu mer. Det är min fasta övertygelse, och den grundar sig inte på egna upplevelser utan på upplevelser som har redovisats för mig där faktiska individer har hamnat i dessa situationer.

Jag har kommit så långt att jag inte blir ledsen, utan jag blir – om ”förbannad” är en svordom ska jag inte använda den, men ni förstår vad jag menar – när jag hör hur så kallade vanliga svenska behandlar människor som är i en utsatt situation.

De personer som kommer hit och ska verka i Sverige ska ha samma möjligheter som svenskar har. De ska kunna leva under samma regelverk, följa samma lagar och ha samma skyldigheter och förmåner. Det är inte för mycket begärt. Därför måste vi se till att detta fungerar.

För många av dem handlar det inte om att komma hit och vara här i tre månader, utan de kommer hit för att de håller på att bygga upp en framtid för sig själva och sina familjer.

Inte alla men alltför många hamnar i den olyckliga situationen att de, enligt min åsikt, blir lurade och kommer hit under falska förespeglingar. Då har de två alternativ. Det ena är att de ställer upp på de nya villkoren som inte alls stämmer överens med det som de var lovade och att de

Prot. 2012/13:104
14 maj

*Svar på
interpellationer*

skriver under på att dessa förhållanden gäller. Detta papper kan sedan redovisas till myndigheten som kommer och kontrollerar.

Det andra alternativet är att säga nej och vägra ställa upp på det. Då har man tre månader på sig att hitta ett nytt jobb. Annars åker man ut, för då har arbetstillståndet upphört.

Vilken väg ska de välja med tanke på den situation de är i och den bakgrund de har? Hur många är det inte som ställer upp på den sämre situationen? De har ingen att vända sig till, för de har inget juridiskt bindande avtal.

Varför kan man inte införa juridiskt bindande avtal för denna grupp?

Anf. 13 HILLEVI LARSSON (S):

Fru talman! Det är precis som Krister Örnfjäder säger. Dessa människor hamnar i en utpressningssituation där det gäller att rädda vad som räddas kan. Det är bättre att ändå få ihop lite lön så att man kan bekosta hemresan och kanske delvis köpa tillbaka huset som man belånade hos banken för att kunna göra resan. Då väljer man ofta det alternativet.

Det andra alternativet, att stanna tre månader i Sverige och söka jobb, ger inga som helst garantier att man får ett jobb. Det finns inga garantier om uppehåll medan man söker jobb. Man måste ju ha någonstans att sova och något att äta. Om man inte kan språket, hur ska man då söka jobb? Det är svårt nog för många arbetslösa svenskar. Det finns inga garantier att få arbete. Det var ju arbetserbjudandet från arbetsgivaren som var länken för att komma till Sverige. Man visste att det fanns ett konkret jobberbjudande. Att man har tre månader på sig innebär inget fullgott skydd.

När det gäller de rumänska bärplockarna stämmer det att det är inom Europa, och det är ett annat system. Det visar dock att det finns ett stort problem på svensk arbetsmarknad. Det är inte bara tredjelandsmedborgare som utnyttjas på detta sätt utan även människor i Europa.

Skillnaden mellan migrantarbetare och svenska arbetstagare med avtal som tecknas inom landet är att även om man under vissa omständigheter kan förhandla om avtal har svenskarna inte sålt allt de har och pantsatt sin bostad för att komma till Sverige. Det är i sig en situation som gör migrantarbetarna utsatta och ökar risken för att de ska bli utnyttjade.

Jag tycker att samma regler ska gälla alla.

Anf. 14 Statsrådet TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Fru talman! Vi blir naturligtvis alla upprörda, Krister Örnfjäder, när vi hör talas om människor som far illa och blir illa behandlade. Oavsett var man kommer från i världen och oavsett ursprung ska man ha rätt villkor när man kommer hit.

Just i ljuset av detta måste vi dock fundera över hur vi betraktar de tredjelandsmedborgare som kommer till vårt land. Arbetsgivare och arbetstagare i Sverige förfogar i dag över sitt eget avtal. De är fria att när som helst förhandla om anställningsvillkoren, inom ramen för den svenska arbetsmarknadsmodellen, som vi alla värnar om.

Mot denna bakgrund ställer jag mig frågande till på vilket sätt ett anställningsavtal till skillnad från ett erbjudande i ett ärende om arbetstillstånd skulle skydda arbetstagare från oseriösa arbetsgivare. Om Krister Örnfjäder menar att tredjelandsmedborgare som kommer till Sverige för

att arbeta ska ingå anställningsavtal som är bindande i den bemärkelsen att avtalet inte kan omförhandlas måste man fråga sig om det verkligen är rätt väg.

Hur skulle ett sådant system utformas så att vi inte får två modeller, en för den invandrade arbetskraften och en för icke-arbetskraftsinvandrarna? Ska vi ha en utländsk modell mitt i den svenska modellen? Det skulle innebära en stor förändring av den svenska modellen. Jag anser att oseriösa arbetsgivare som missbrukar regelverket måste motverkas på ett annat sätt än genom en sådan genomgripande förändring av den avtalsfrihet vi har på den svenska arbetsmarknaden.

Det är viktigt med en ordning där arbetstagare från länder utanför EU ska vara fria att omförhandla sina anställningsvillkor, under förutsättning att parterna är överens om detta och att det är förenligt med lagar och gällande kollektivavtal. Det är denna ordning vi måste sträva efter.

Migrationsverkets åtgärder utgör ett ovedersägligt bevis på att man kan bekämpa missbruk av regelverket. De främsta åtgärderna för att motverka missbruk av systemet sker hos Migrationsverket i samband med prövningen. Man arbetar mycket aktivt med att motverka missbruk genom att göra kontroller i samband med att en ansökan ges in, vilket har lett till det resultat som jag redovisade ett tidigare inlägg.

Det är på nytt viktigt att poängtera att även om vi ser att det finns branscher där dessa försök till missbruk är mer frekvent förekommande är det bra att Migrationsverket har lagt tonvikt på att försöka bekämpa det just där.

Hillevi Larsson! De människor som kommer från tredjeland till Sverige för att arbeta är registrerade hos Migrationsverket på ett helt annat sätt än EU-medborgare, vilket paradoxalt nog ger Migrationsverket bättre möjlighet att komma till rätta med de problem som uppstår. Därför anser jag inte att arbetskraftsinvandringsmodellen har lett till mer problem på detta område, utan den är snarare ett utmärkt instrument för att ge människor som kommer till vårt land bättre förutsättningar att värna sina rättigheter. Det kan vara värt att poängtera att arbetskraftsinvandring från tredjeland alltså även på detta vis är omgärdad av restriktioner och regelverk som är bra och vettigt utformade.

Anf. 15 KRISTER ÖRNFJÄDER (S):

Fru talman! Det övergripande måste vara att det när det gäller arbetstillstånden behövs en rättvisare fördelning av riskerna. Jag tycker att det är för ensidigt gentemot arbetstagaren då det gäller vilket ansvar man måste ta för den situation som uppstår.

Särlösningar är inte ovanliga på den svenska arbetsmarknaden. Det förhållandet som vi nu talar om är en särlösning i sig. Frågan är hur man vidareutvecklar den särlösningen. De tre månaderna gäller till exempel för just den kategorin. Hur säkerställer man deras situation? Hur gör man det möjligt för dem att ha en motsvarande säkerhet, en motsvarande tyngd, på den svenska arbetsmarknaden beträffande balanseringen mellan att vara arbetstagare och arbetsgivare? Där lutar hela situationen för mycket åt ena sidan, och det är det jag försöker komma åt.

Jag har ingenting emot att vi på olika sätt försöker hjälpa människor att komma hit, men när de kommer hit ska de också behandlas som människor och inte som någonting annat.

Prot. 2012/13:104
14 maj

*Svar på
interpellationer*

Det finns en hel del som vi skulle kunna göra, men nu har jag endast några sekunder kvar av min talartid. Jag kan dock upplysa statsrådet om att på s. 84 i betänkande 2012/13:SfU7 har Socialdemokraterna en reservation som innehåller en hel del matnyttigt som jag tycker att regeringen kunde ta till sig för att ge dessa människor rättigheter på svensk arbetsmarknad.

Anf. 16 Statsrådet TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Fru talman! Vilka förhållanden är det Krister Örnfjäder menar utgör en särlösning? Arbetskraftsinvandringen är per definition inte en särlösning. Den bygger på de principer som finns för den svenska modellen och gäller för alla. Det är kollektivavtal, kollektivavtalsenliga löner, försäkringslösningar. Allt det som tillkommer en svensk arbetstagare i form av skyldigheter tillkommer också en utländsk arbetstagare. Allt det som tillkommer en svensk arbetstagare i form av rättigheter tillkommer också den utländska arbetstagaren. Det ska inte vara någon skillnad. Jag tror att det är viktigt att vi håller fast vid den principen.

Sedan gällde det rättvisare fördelning av riskerna. Låt mig slå fast att samtidigt som Migrationsverket genom sina skärpta kontroller gjort det svårare för oseriösa arbetsgivare att utnyttja utländsk arbetskraft har seriösa företag, som visat att de sköter sina åtaganden på ett korrekt sätt, fått en effektivare process genom möjligheten att bli certifierade. Certifieringssystemet innebär att arbetsgivare som har en viss kvantitet ansökningar varje år, som alltid skickar in kompletta ansökningar och som erbjuder anställningsvillkor som uppfyller de krav som ställs kan certifieras av Migrationsverket. Det betyder att en stor del av arbetsinsatsen flyttas från Migrationsverket till arbetsgivaren.

Migrationsverket rapporterade i december 2012 att sedan certifieringssystemet sätts i drygt ett år sedan har över 3 000 arbetstillstånd beviljats för arbetstagare knutna till de drygt 400 certifierade företagen. Den genomsnittliga handläggningstiden för dessa företag ligger i dagsläget på fem dagar.

Jag tycker att det är ett viktigt arbete, och det gläder mig att seriösa arbetsgivare som lämnar in kompletta ansökningar premieras. Det balanserar utmärkt väl precis det som Krister Örnfjäder lyfter fram. Det ska vara en rättvis fördelning av riskerna. Sköter man sig ska man också bli premierad. Missköter man sig ska man bli utsatt för sanktioner. Det är så vi ska tillämpa den svenska modellen.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på interpellation 2012/13:355 om familjer som splittras

Anf. 17 Statsrådet TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Fru talman! Bodil Ceballos har frågat mig om jag avser att ta initiativ till att ändra regelverket i syfte att undvika situationer där familjer splittras.

Som Bodil Ceballos själv skriver i sin interpellation är jag som statsråd förhindrad att uttala mig om de enskilda ärenden som beskrivs i interpellationen.

Vad gäller frågan om familjeseparation vill jag framhålla att rätten till familjeliv är en viktig del i den svenska migrationspolitiken. Huvudregeln att en utlänning ska ha ansökt om och beviljats uppehållstillstånd före inresan i Sverige är ett led i upprätthållandet av den reglerade invandringen. Det är viktigt att uppnå en rimlig balans mellan upprätthållandet av den reglerade invandringen och möjligheten till undantag.

Regeringen ser allvarigt på frågan om familjeseparation och genomförde därför en förändring i lagstiftningen som trädde i kraft den 1 juli 2010. Förändringen gjorde det möjligt att i högre grad bevilja föräldrar och barn uppehållstillstånd på grund av en familjeanknytning som uppstått efter inresa, om det står klart att uppehållstillstånd skulle ha beviljats om prövningen hade gjorts före inresan.

Det står nu uttryckligen i utlänningslagen att konsekvenserna för ett barn av att skiljas från sin förälder särskilt ska beaktas vid skälighetsbedömningen av om uppehållstillstånd ska beviljas efter inresa i Sverige. Det skedde dock ingen förändring av villkoren för uppehållstillstånd i sig, till exempel i fråga om familjeanknytning, identitet och så vidare. I utlänningslagen finns också en portalparagraf i vilken anges att i fall som rör ett barn ska särskilt beaktas vad hänsynen till barnets hälsa och utveckling samt barnets bästa i övrigt kräver.

Sedan lagändringen år 2010 har Migrationsöverdomstolen kommit med ett par avgöranden avseende frågan om familjeseparation och uttalat att konsekvenserna för ett barn av att skiljas från sin förälder normalt ska vara den tyngst vägande omständigheten vid den skälighetsbedömning som ska göras enligt utlänningslagen. Mot denna bakgrund verkar lagändringen ha fått avsedd effekt, och jag avser i nuläget inte att ta några ytterligare initiativ avseende möjligheterna till undantag från huvudregeln att ansöka om uppehållstillstånd före inresa i Sverige.

När det gäller förutsättningarna för att beviljas uppehållstillstånd på grund av anknytning till barn uttalade regeringen i samband med lagändringen år 2010 att det kan finnas anledning att överväga om bestämmelserna i 5 kap. 3 § och 3 a § utlänningslagen är ändamålsenligt utformade eller om de leder till omotiverade skillnader mellan olika grupper av föräldrar och barn. Socialförsäkringsutskottet såg positivt på detta och förutsatte att regeringen låter utreda frågan så snart som möjligt. Inom Regeringskansliet pågår för närvarande ett arbete med denna fråga.

Anf. 18 BODIL CEBALLOS (MP):

Fru talman! Bakgrunden till interpellationen är att många som nu befinner sig i Sverige, och som varit här i många år, har fått avslag på sina ansökningar. De har dock rätt att få stanna i Sverige om de söker från hemlandet, men de vågar inte åka hem för att söka. Ministern säger mycket riktigt att det för några år sedan gjordes en lagändring för att i större utsträckning än vad som var fallet tidigare undvika just sådana situationer.

Vi har inte riktigt samma uppfattning om hur väl den lagen slagit ut, och därför är det bra att det pågår ett arbete med att se över bestämmel-

serna. Det vore intressant att höra hur långt det arbetet i så fall har kommit.

Jag tänkte att jag skulle läsa upp den motion som Miljöpartiet tillsammans med Socialdemokraterna och Vänsterpartiet väckte då lagen infördes. Vi var rädda för att lagen inte skulle få den effekt som vi faktiskt ville. I motionen skrev vi följande:

”Regeringens proposition syftar till att motverka vissa fall av familjeseperation i syfte att det i högre grad ska bli möjligt för föräldrar och barn att beviljas uppehållstillstånd på grund av familjeanknytning då de redan befinner sig i landet. Det är positivt att regeringen tar detta steg eftersom den nuvarande ordningen ibland leder till orimliga konsekvenser för familjer. Tyvärr är dock utformningen av förslaget behäftat med många oklarheter och undantar en stor grupp föräldrar förutom att det ger ett mycket brett tolkningsutrymme som till och med skulle kunna göra det svårare för barnfamiljer i framtiden.

I propositionstexten återfinns en bakgrundsbeskrivning över hur möjligheten att söka efter ankomsten till Sverige för anhöriga sett ut sedan 1966 då kravet att söka tillståndet före inresa infördes. Det är intressant att se att då riksdagens avsikt varit att underlätta för familjer att söka i Sverige så har resultatet blivit det motsatta. Det är därför av största vikt att inte begå samma misstag.

I dag är det således frågan om det är skäligt att återvända som är avgörande. I praxis brukar det bl.a. handla om att en tidsperiod på sex månader kan anses skälig. Att någon befunnit sig i landet utan tillstånd har setts som en försvårande omständighet.

Med det nya förslaget ställs först ett inledande krav på bl.a. styrkt identitet, giltig passhandling och stark familjeanknytning. Redan i det skedet kommer personer från t.ex. Afghanistan att sorteras bort eftersom de inte utan att bege sig till sin hemprovins i Afghanistan kan erhålla ett giltigt pass. I vissa fall har de utvisningsbeslut men ska verkställas till någon annan del av landet. Detta gör det oerhört svårt att få ett uppehållstillstånd i Sverige på grund av anknytning även om de söker från hemlandet.

Därefter kommer själva skälighetsbedömningen av konsekvenserna för barnet. Bestämmelsen ger ingen tydlig ledning för Migrationsverkets tolkning, vilket är olyckligt, särskilt med tanke på den kritik lagstiftaren tidigare fått för att inte vara tydlig.

Det är vår bedömning att väldigt få kommer att omfattas av denna regeländring. Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet har tidigare i en gemensam reservation uppmanat regeringen att återkomma med förslag om att undantag ska kunna göras från huvudregeln när utlänningen har barn i Sverige, kvinnan i förhållandet är gravid eller sökanden med all sannolikhet skulle få sin ansökan beviljad, detta även när det finns ett avlägsnandebeslut som vunnit laga kraft.

Vi beklagar därför att regeringen lägger ett förslag som kommer att omfatta så få familjer och som eventuellt på grund av otydligheter i lagstiftningen skulle kunna få motsatt effekt. Vi anser också att det tyder på ett dåligt ledarskap från regeringens sida när den väljer att i stället för att visa vägen i frågan, lämnar över till andra instanser för tolkningsutrymme.”

Det är tolkningsutrymmet som är problemet. Om vi inte är väldigt tydliga i förarbetena om vad vi vill hamnar vi hela tiden i situationen att konsekvensen kan bli en helt annan än vad både regeringen och oppositionen förväntade sig.

Prot. 2012/13:104
14 maj

*Svar på
interpellationer*

Anf. 19 Statsrådet TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Fru talman! Detta är en angelägen och viktig fråga att diskutera. Det är bra att vi har en interpellationsdebatt om vilket resultat vi kan se efter att lagändringarna trätt i kraft.

Först och främst kan det vara värt att påminna sig varför lagändringarna gjordes. Vi ville ha en förändring av ett regelverk kring familjeseparation som avsåg uppenbara fall, det vill säga fall där utlänningen uppfyller de krav som gäller för uppehållstillstånd vid tidpunkten för prövning. Vilka de kraven är följer av lagstiftning och praxis. Det fanns inga oklarheter kring detta när lagen beslutades här i riksdagen. Det handlar om familjeanknytning, identitet och så vidare. Däremot var inte syftet att ändra förutsättningarna för att personer över huvud taget skulle kunna beviljas uppehållstillstånd på grund av familjeanknytning. Det var inte avsikten. Det finns också tydligt uttalat i regeringens proposition.

Sedan lagändringen trädde i kraft har rättspraxis utvecklats på området, som jag omtalade. Tidigare gällde ett ganska högt ställt beviskrav på sökandens identitet. Identiteten skulle i princip vara fastställd. Men rättsläget förändrades. Detta ska också vara fallet. Det är det vi vill. Vi vill inte ha en ordning där riksdagen i detalj fastslår allting, utan vi vill ha en ordning där rättspraxis ger möjlighet att formulera detta och besluta i frågor där domstolarna har möjlighet att fatta beslut mer praktiskt än vad man kan göra i riksdagen.

Vi kan alltså konstatera att rättsläget förändrades genom domen i januari 2012. Migrationsöverdomstolen konstaterade då att det efter en avvägning i det enskilda fallet bör vara tillräckligt att den uppgivna identiteten görs sannolik. Därefter har Migrationsverket i ett rättsligt ställningstagande anfört att ett lägre beviskrav avseende sökandens identitet kan vara motiverat i vissa fall. Den prejudicerande domen har alltså medfört en bevislättning rörande identitetskravet. Därför ser jag inte något behov av lagändringar. Jag anser inte att den reservation som Bodil Ceballos hänvisar till har mer bärighet eller större styrka nu när vi står här och diskuterar i maj 2013 än vad den hade när den först avgavs i socialförsäkringsutskottet.

Anf. 20 BODIL CEBALLOS (MP):

Fru talman! Men i propositionen som då skrevs hänvisades också till tidigare propositioner. Tanken var hela tiden att man i de fall där en person kommit till Sverige och här träffat en partner men sedan fått ett avslagsbeslut skulle göra det lättare, eftersom det inte i alla lägen är rimligt eller skäligt att personen i fråga ska behöva åka hem. I min interpellation beskriver jag sådana fall där jag personligen tycker att det vore skäligt att man finge söka i Sverige på grund av att man till exempel kommer från ett land som det är så gott som omöjligt att komma tillbaka till.

Det är stor risk att vi splittrar familjer, vilket vi inte vill. Om vi tycker att familjerna och barnen är viktiga ska vi inte hjälpa till att splittra familjer som kanske aldrig mer kommer att åter ses. Tanken när vi ändrat lag-

stiftningen i flera varv har varit att göra det lättare just i de här situationerna. Därför är det bra om man nu tittar över det här. Om det pågår ett arbete inom Regeringskansliet är jag väldigt tacksam för det. Domstolarna måste tydligt kunna se vilken lagstiftarens avsikt är. Om lagstiftarens avsikt är att underlätta men resultatet blir det motsatta är det någonting som är fel.

Något som jag tycker är oroande är att det faktum att en person visats gömd i landet under en period verkar ha fått ännu större tyngd än tidigare, i stället för att man låter barnens bästa avgöra. Denna praxis kommer från ett fall med en man från Gambia, som inte ens hade sökt asyl, om jag minns rätt, utan var här ändå. Han hade bara bestämt sig för att stanna kvar, träffat en kvinna och fått barn. Då menade domstolen att han kunde åka hem och söka från hemlandet. Det var ingen fara för honom att åka tillbaka till Gambia och söka därifrån, men att åka tillbaka till Iran eller Vitryssland och söka därifrån kan innebära livsfara.

En annan fråga som jag oroar mig för och som jag vill att ministern ska känna till är att många personer som jobbar med asylärenden och kanske i synnerhet med sådana här ärenden säger att Migrationsverket menar att det räcker för ett barn att ha en förälder. Det är klart att det räcker för ett barn att ha en förälder om den andra föräldern är död eller om föräldrarna har separerat och av någon anledning absolut inte kan träffas. Men vanligtvis har vi i svensk rätt uppfattningen att det är barnets rätt till båda föräldrarna som är det viktiga, inte föräldrarnas rätt till barnet. När barnet stannar här och Migrationsverket menar att det räcker att barnet har sin mamma här, som kanske är svensk, och inte har behov av att också ha sin pappa, då blir jag väldigt orolig. Detta vill jag att ministern ska känna till, när man nu tittar på detta inom Regeringskansliet. Barnen har rätt till båda sina föräldrar, oavsett vilka länder föräldrarna kommer från. Kan ministern kanske utveckla det lite?

Anf. 21 Statsrådet TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Fru talman! I samband med lagändringarna 2010 uttalade regeringen vad gäller frågan om uppehållstillstånd på grund av anknytning till barn att det kunde finnas anledning att överväga om de relevanta bestämmelserna i utlänningslagen var ändamålsenligt utformade eller om de ledde till omotiverade skillnader mellan olika grupper av föräldrar och barn. Inom Regeringskansliet pågår mycket riktigt för närvarande ett arbete med att titta på en särskild tillståndsgrund för vårdnadshavare till barn som är bosatta i Sverige.

Bodil Ceballos må ha åsikter i enskilda ärenden, men det är inte vare sig enskilda riksdagsledamöters eller statsråds uppgifter att definiera tillämpningen av lagstiftningen. Det görs av oberoende myndigheter och domstolar i Sverige. Det är Migrationsverkets och migrationsdomstolarnas uppgift att på grundval av de skäl som anförts och det underlag som presenterats avgöra om det i det enskilda fallet finns grund för uppehållstillstånd eller inte. Om uppehållstillstånd inte beviljas ska avvisning eller utvisning ske. Varje avvisning eller utvisning föregås alltså av en noggrann prövning i enlighet med utlänningslagen. Alla de argument som Bodil Ceballos lyfter fram prövas alltså redan innan man når ett sådant ställningstagande.

I portalparagrafen i utlänningslagen anges att man i fall som rör barn särskilt ska ta hänsyn till barnets hälsa och utveckling och vad barnets bästa i övrigt kräver. Denna portalparagraf har sin bakgrund i Sveriges anslutning till barnkonventionen. Utlänningslagen ska tolkas med utgångspunkt i Sveriges internationella åtaganden. Det innebär att lagen ska tolkas med vägledning inte bara i lagtext, förarbeten och praxis, utan även i barnkonventionens innehåll.

Det ska alltså göras en bedömning utifrån barnets situation i varje enskilt fall. Med detta känner jag mig väldigt trygg att myndigheter och domstolar i Sverige har en bra legal grund att stå på när de fattar beslut i frågorna.

Att de däremot ibland når slutsatsen att människor får avslag på sina ansökningar kan bero på alla de övriga argument som vi har lyft fram i debatten som har att göra med identitetsfrågor eller motsvarande. Det gäller till exempel frågor om familjeanknytning. Det är inte något som går att hugga i sten. Det måste prövas individuellt i varje enskilt fall. Om detta hoppas och tror jag att Bodil Ceballos och jag är överens.

Anf. 22 BODIL CEBALLOS (MP):

Fru talman! Vi är överens om att man ska pröva i varje enskilt fall. Jag står inte heller här och säger att jag är insatt i varje enskilt fall av dem jag ser här. Däremot ser jag ett system. Jag ser en tendens, en trend för åt vilket håll det går. I stället för att bli lättare kan det många gånger bli svårare.

Jag ser länder som jag i min vildaste fantasi inte kan tänka mig att man ska kräva att en person måste åka hem till för att söka hemifrån. Det händer hela tiden med vissa länder. Jag har full förståelse för att människor inte vågar åka till Iran. Iran är det land efter Kina som har flest avrättningar i världen. Oerhört många fängslas och sitter i hemska fängelser enbart för sin politiska uppfattnings skull, och människor flyr därifrån av just den anledningen.

Det är för mig obegripligt att en person ska behöva åka till ett sådant land för att söka hemifrån. Människor ska egentligen kunna söka från ett land utanför Sveriges gränser. Under en period var det också möjligt. Den möjligheten har stängts ned på våra olika ambassader runt om i världen. Det är nu mycket svårare att komma till en annan ambasad. I till exempel EU går det inte. Det är också svårt utanför.

De som kan åka hem gör ju det. Varför ska människor gömma sig i ett antal år för att kunna stanna i Sverige när de vet att de egentligen kan åka hem? Det är inte så svårt att åka till Chile, Gambia eller någon annanstans där det inte är ett sådant förtryck mot människor.

Det är vad jag vill komma åt. Vi måste ha en lagstiftning som är tydlig med vad vi menar. Man ser inte till barnens bästa i de här fallen.

Anf. 23 Statsrådet TOBIAS BILLSTRÖM (M):

Fru talman! En person som åberopar skyddsskäl kan beviljas uppehållstillstånd som flykting eller skyddsbehövande enligt utlänningslagen. Detta prövas av Migrationsverket och migrationsdomstolarna. Vid lagakraftvunnet avslag på en asylansökan åligger det den enskilde att återvända hem.

Det vi diskuterar här är frågor som ligger bortom detta. Prövningen av skyddsskäl är redan avgjord i de frågor som aktualiseras i interpellationen, det vill säga när möjlighet att få uppehållstillstånd på grund av anknytning blir aktuell.

Jag förstår inte problemet i det avseendet. Jag tycker att vi har ett rättssäkert, ordnat och välfungerande system för att ta reda på huruvida människor har skyddsskäl och får lov att stanna i Sverige eller inte.

Det vi nu ska titta på i Regeringskansliet är huruvida att det behövs en särskild tillståndsgrund för vårdnadshavare till barn som är bosatta i Sverige för att undvika den här typen av problem som annars kan uppstå.

Det är två helt skilda frågor, enligt min uppfattning. Jag tycker också att de bör vara det. Skyddsskäl ska alltid prövas för sig. Anknytningsfrågor är en helt annan fråga. Om detta tycker jag att vi borde vara överens. Det är två skilda grunder för uppehållstillstånd i Sverige.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på interpellation 2012/13:395 om Nuonaffärens effekter på statsbudgeten

Anf. 24 Statsrådet PETER NORMAN (M):

Fru talman! Fredrik Olovsson har frågat finansministern vilket ställningstagande finansministern har gjort i fråga om hur reformutrymmet påverkas av förlusten från Nuonköpet.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på interpellationen.

I sin interpellation skriver Fredrik Olovsson att Vattenfall är ett statligt aktiebolag som ska ge avkastning till staten och att bolaget har varit en stark kassako som bidragit till statskassan. Vidare säger Olovsson att i det läge som bolaget nu befinner sig i är det mer osäkert.

Vattenfall bedriver, liksom de övriga statliga bolagen och näringslivet i stort, en verksamhet som medför affärsrisker. Bolagets årliga resultat efter skatt har under perioden 2006–2012 varierat mellan 10 och 20 miljarder kronor. För 2011 blev Vattenfalls årsvinst 10,4 miljarder, och 2012 uppgick resultatet efter skatt till 17,2 miljarder kronor.

År 2012 var också ett år då bolaget gjorde en nedskrivning på ca 8 miljarder kronor i den del av Vattenfall som bland annat hänförs till elproduktion från tidigare Nuon. Trots detta blev resultatet efter skatt alltså 70 procent högre än året innan.

Vattenfall är ett mycket stort bolag och har tillgångar i form av produktionsanläggningar inom olika produktionsslag i olika länder. Det bokförda värdet uppgår sammanlagt till över 500 miljarder kronor. Att prognostisera framtida utfall i en så stor verksamhet är oerhört svårt.

Under samma period har utdelningsandelen i snitt utgjort 40 procent av årets resultat, vilket medfört att staten har mottagit utdelningar om 4–8 miljarder kronor från Vattenfall varje enskilt år. Som framgår varierar såväl resultat som utdelning relativt kraftigt från år till år.

Av statens totala inkomster på drygt 800 miljarder kronor per år har ungefär 3 procent kommit från utdelningar från de statliga bolagen de

senaste åren. År 2012 uppgick de statliga bolagens utdelningar sammanlagt till 27 miljarder kronor.

Storleken på utrymmet för nya ofinansierade reformer, det så kallade budgetutrymmet, bestäms i en sammantagen bedömning där det finansiella sparandet i hela den offentliga sektorn endast är en bestämningsfaktor av många, som exempelvis det aktuella konjunkturläget och osäkerheten i bedömningen av den framtida utvecklingen.

Avslutningsvis vill jag säga att det är uppenbart att Vattenfall har gjort några bra och några mindre bra investeringar. Vattenfall äger och driver olika produktionsanläggningar inom olika områden. Från tid till annan, och mycket beroende på statliga interventioner och förändrade regelverk, påverkas lönsamheten på de olika produktionsslagen. Att prognostisera framtida vinstutfall är högst osäkert, och ett enskilt bolags årsvinst påverkar därmed inte statens framtida reformutrymme.

Anf. 25 FREDRIK OLOVSSON (S):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka Peter Norman för svaret på den interpellation som jag hade ställt till finansminister Anders Borg. Jag ska inte sticka under stol med att jag är förvånad över att det ändå är finansmarknadsministern som bestämmer hur regeringen ser på reformutrymmet, eller budgetutrymmet, som man väljer att kalla det för.

Peter Norman har onekligen många väldigt viktiga arbetsuppgifter. Uppgiften att göra bedömningar om reformutrymmet trodde jag i varje fall var någonting som låg inom finansminister Anders Bords ansvarsområde. Nu tycks det i stället vara så att allt som på något vis involverar Nuonaffären hamnar på Peter Normans bord.

Det gör det trots att finansmarknadsministern inte satt i regeringen vid tillfället för den aktuella affären. Det var snarast finansministern, statsministern och de tre övriga partiledarna i regeringen som gav klartecken till Vattenfall att gå vidare med köpet av Nuon trots de varningar som fanns från Näringsdepartementets tjänstemän.

Det är också ett beslut som sedan har visat sig få stora konsekvenser och tvingat fram nedskrivningar på uppåt 15 miljarder kronor och stora uppsägningar inom Vattenfall. Nu finns det också nya siffror som Svenska Dagbladet har avslöjat som visar att Nuon kan vara övervärderat med uppemot 70 miljarder kronor. Köpet blev dessutom ännu dyrare eftersom Vattenfall tvingades betala ränta på resterande del till dess att full betalning var erlagd.

Dessutom tycks det ha förekommit hemliga avtal som förhindrar Vattenfall från att göra besparingar på just Nuondelen, det vill säga den del av bolagets verksamhet som nu ger upphov till ett stort nedskrivningsbehov. I stället tvingas man till uppsägningar i Sverige. Det är inte om den delen av affären som jag vill få regeringens bedömning av reformutrymmet.

Det är i varje fall uppenbart att Nuonaffären så här långt har varit dålig för Sverige och dålig för skattebetalarna, som är de som slutligen kommer att få stå för notan på ett eller annat sätt. Det gäller inte minst genom att lägre utdelningar från Vattenfall förefaller vara rätt troliga även om allt annat hade varit lika.

Om det nu dessutom finns framtida behov av avskrivningar och om det visar sig att Nuon har varit övervärderat med uppåt 70 miljarder kro-

Prot. 2012/13:104
14 maj

Svar på
interpellationer

nor är det någonting som rimligen kommer att påverka statens inkomster på ett tydligt sätt. Därmed kommer det att påverka det finansiella sparandet och därmed även statens budget- och reformutrymme.

Om det nu är finansmarknadsministerns ansvar att göra bedömningar av hur olika faktorer påverkar reformutrymmet har han i dag ett utmärkt tillfälle att ge sig i kast med den arbetsuppgiften och ge ett svar på frågan om statsrådet bedömer specifikt Nuonaffärens påverkan på reformutrymmet. Och vilka konsekvenser skulle ytterligare nedskrivningar kunna få på detta utrymme – allt annat lika? Det gäller alltså isolerat denna affär. Det är väl inte regeringens uppfattning att en misslyckad affär i 90–100-miljardersklassen över huvud taget inte påverkar statens möjlighet att finansiera andra utgifter? Det kan inte vara Finansdepartementets uppfattning att en affär som leder till att statens kassako tvingas till nedskrivningar på 15 miljarder inte skulle påverka det finansiella sparandet över huvud taget. Det är rimligen inte heller statsrådet Peter Normans uppfattning att det i ett läge där det krävs fortsatta nedskrivningar på flera miljarder – kanske tiotals miljarder – inte skulle finnas en risk för att det skulle påverka reformutrymmet framåt i tiden.

Anf. 26 JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M):

Fru talman! Jag tror att det kan vara på sin plats att påminna lite om historiken kring Vattenfall och bolagets expansion. När man lyssnar på Fredrik Olovsson kan man lätt få intrycket att det under Socialdemokraternas tid aldrig gjordes några vågade investeringar och att Socialdemokraterna inte har haft någon del i den expansiva strategi som Vattenfall har haft de senaste åren. Men det stämmer inte riktigt överens med verkligheten.

Den expansiva inriktningen är inte precis någon innovation som uppfanns 2007 eller 2009 i samband med Nuonköpet, utan denna strategi hade då redan funnits i styvt ett decennium. Detta har uppmärksamats på olika sätt, bland annat av Riksrevisionen i den rapport som man gjorde 2004. Där kritiserar Riksrevisionen – eller man lyfter i alla fall fram det hela som ett potentiellt problem – det ökade risktagande som Vattenfall stod för redan i samband med millennieskiftet under dåvarande S-regering.

Jag läser ur Riksrevisionens rapport: ”Vattenfalls investeringar i Tyskland innebär en markant förändring av bolagets tidigare verksamhetsinriktning och strategi samt ett i väsentliga delar ändrat ekonomiskt risktagande i förhållande till tidigare.” Det är alltså tydligt från Riksrevisionen 2004 att förändringen i strategi redan hade ägt rum några år tidigare.

När det gäller Nuonaffären specifikt är det klart att man i dag kan konstatera att prissumman förefaller vara hög. Men den baserades på den information som fanns tillgänglig då, och då var det omöjligt att förutse de förändringar i priserna på kol och utsläppsätter som sedan har skett. Den typ av problem som nu har drabbat Vattenfall och Nuon har drabbat flera andra stora energibolag också. Det är inte någonting som är isolerat till Vattenfall.

Om man tittar på den internationella expansionen i dess helhet får man säga att den under tid har gett hyfsat god utdelning för Vattenfalls del. Sedan millennieskiftet har Vattenfall lämnat rätt omfattande utdel-

ningar till ägaren. Mellan 2001 och 2006 handlade det om ungefär 20 miljarder, och följande femårsperiod, mellan 2007 och 2012, var det dubbelt så mycket, det vill säga 40 miljarder kronor. Utöver detta har Vattenfall betalat bolagsskatt och andra skatter på ungefär 75 miljarder sedan millennieskiftet.

Men det är klart att det finns både dåliga och goda exempel på affärer. Det är mycket möjligt att Nuonaffären i dagsläget kan betraktas som en tveksam affär, och på kort sikt verkar det vara en dålig affär. Men man ska inte betrakta Nuonaffären som ett försök att göra snabba klipp. Enligt Vattenfall självt handlar det i och för sig om ett intäktsskapande, men också om att skapa tillträde till en ny marknad med 2,6 miljoner elkunder och 2 miljoner gaskunder. Det handlar inte minst också om att sprida riskerna mellan olika energislag, vilket i grunden och i förlängningen gör bolaget mindre sårbart. På lång sikt kan det därför mycket väl visa sig att affären inte alls har varit så dålig. Men om det vet inte vi någonting i dag, och det vet inte Svenska Dagbladet eller andra spekulanter heller. Det får framtiden utvisa.

Låt oss ändå, för debattens skull, säga att affären på kort sikt inte har varit helt lyckosam. Jag tycker då att det är anmärkningsvärt att Socialdemokraterna nu försöker låtsas som att saker och ting hade fungerat annorlunda om de hade fått bestämma. Låt oss komma ihåg att under Göran Perssons regeringar investerades det bland annat i både kärnkraft och transmissionsnät i Tyskland. Dessa investeringar har genererat nedskrivningar på minst 15 miljarder kronor, det vill säga minst lika mycket som i den affär som Fredrik Olovsson här och nu försöker kritisera så hårt. Kanske borde Fredrik Olovsson ha frågat sig hur reformutrymmet påverkades av dessa affärer.

Anf. 27 Statsrådet PETER NORMAN (M):

Fru talman! Jag har lite svårt att förhålla mig till Fredrik Olovssons interpellation. Om jag skulle följa mallen för retorik här i kammaren skulle jag räkna upp alla socialdemokratiska missgrepp i Vattenfall och liknande. Men för mig känns det lite ovärdigt. Låt mig i stället tala lite allmänt om hur jag ser på bolagsstyrning och budgetutrymme.

Om det skulle vara så, som Fredrik Olovsson säger, att Nuonaffären var den enda tillgång som staten hade skulle förstås en betydande nedskrivning i Nuon kunna påverka budgetutrymmet. Nu äger staten 54 bolag, om jag inte minns fel. Och Vattenfall har betydligt fler tillgångar än Nuon.

Jag har väldigt höga tankar om både min egen och Fredrik Olovssons förmåga att styra och vara ansvarig för statliga bolag. Däremot tror jag inte att vare sig jag eller Fredrik Olovsson har makten över det internationella elpriset.

Jag tror inte heller att vare sig jag eller Fredrik Olovsson har makten över järnmalmpriset som styr LKAB:s resultat. LKAB har under sex till åtta år haft en fullständigt formidabel utveckling. Jag tar inte åt mig äran för detta. Det ska förstås bolaget, som har varit duktigt, göra. Vi har också haft en förmånlig utveckling på järnmalmpriset, vilket har lett till goda vinster för LKAB.

Prot. 2012/13:104
14 maj

Svar på
interpellationer

Däremot ser jag inte att LKAB:s plötsligt stora vinster leder till ett ökat budgetutrymme för regeringen, lika lite som jag ser att en enskild affär i Vattenfall leder till ett minskat utrymme för budgeten i dess helhet.

Budgetutrymmet fastställs utifrån betydligt mer komplexa faktorer där det finansiella sparandet är en faktor, konjunkturutsikter är en annan och så vidare. Som jag sade i mitt interpellationssvar påverkar inte ett bolags enskilda resultat för ett år budgetutrymmet i sig.

Revisorerna, företagsledningen och styrelsen i Vattenfall har att regelbundet bedöma marknadsvärdet på alla tillgångar. Man ska åtminstone en gång om året göra förnyade bedömningar av marknadsvärdet på Nuons alla tillgångar, och det ska skrivas ned i enlighet med standarden för revisionsverksamheten. Det görs också. De siffror som Fredrik Olovsson refererar till i Svenska Dagbladet får Svenska Dagbladet stå för. Jag kan bara konstatera att i Vattenfall har man gjort det med 15 miljarder, och det har revisorerna uttryckt sitt samtycke till.

Låt mig dock upprepa att det resultat för Vattenfall som redovisades under föregående år, och där 8 miljarder av dessa 15 skrivits ned, var betydligt högre än tidigare års inleveranser i staten och även tidigare års vinster. I någon mening har det alltså under den tidsperiod som Fredrik Olovsson väljer att fokusera på förevarit en bättre utveckling för Vattenfall än vad man annars kanske kunde ha trott. Jag har, förutom politiska poängtaganden, svårt att se en sakdiskussion där man skulle kunna genomföra något av det som Fredrik Olovsson lyfter fram i sin interpellation, det vill säga ett minskat budgetutrymme.

Anf. 28 FREDRIK OLOVSSON (S):

Fru talman! Det både Peter Norman och Jonas Jacobsson Gjörtler nu gärna glömmar bort är att regeringen struntade i de varningar som tjänstemännen i Regeringskansliet förde fram mot den värdering av Nuon som fanns. Det gör också att det finns en annan koppling till regeringen än huruvida man bara gräver upp malm effektivt och kan sälja till goda världsmarknadspriser. Det finns en annan dimension i detta.

Jag förhåller mig fortfarande något skeptisk till att det verkligen är finansmarknadsministrarnas ansvar att beräkna det så kallade reformutrymmet. Om det verkligen är så är det märkligt att man då menar att det inte bara skulle vara det finansiella sparandet utan även andra variabler som bestämmer utrymmet. Det är i någon mening en omläggning. Jag trodde att reformutrymmet var just det ekonomiska utrymme som kan utnyttjas så att det finansiella sparandet är i linje med överskottsmålet med den definition som följer av de indikatorer som regeringen har valt, det vill säga en konjunkturjustering av sparandet, den centrerade sjuårsindikatorn och den tillbakablickande tioårsindikatorn. Jag trodde att de spelade en mycket stor roll.

Men nu skriver finansmarknadsministern att storleken på utrymmet för nya, ofinansierade reformer, det så kallade budgetutrymmet, bestäms i en sammantagen bedömning där det finansiella sparandet i hela den offentliga sektorn endast är en bestämningsfaktor av många, som exempelvis det aktuella konjunkturläget och osäkerheten i bedömningen av den framtida utvecklingen.

Det är faktiskt något av en nyordning. Finansdepartementet har tidigare mycket detaljerat redogjort för en ordning där det finansiella sparandet är ett mycket centralt instrument för att fastställa reformutrymmet. Frågan är vad, utöver det finansiella sparandet, som numera ska bestämma reformutrymmet. Vilken metod använder regeringen? På vilket sätt påverkar bedömningarna reformutrymmet när det gäller osäkerhet i största allmänhet eller just nu, mer än att regeringen möjligen känner sig pressad och känner ett behov av att rädda småpartierna kvar i riksdagen med pengar som man måste låna upp och att man inte klarar överskotts-målet?

Men det är en annan historia än den som jag har lyft fram i min interpellation. Den handlar faktiskt om hur regeringen ser på Nuonaffärens påverkan på reformutrymmet. Det kan vara filosofiskt intressant att se hur stora affärer i statliga företag har en påverkan på reformutrymmet och statens möjligheter att finansiera andra utgifter.

Det kan också, som i mitt fall, handla om en del av ansvarsutkrävandet av regeringen, som är en viktig uppgift för riksdagen.

Jag vill återkomma till frågorna. Påverkar inte stora nedskrivningar Vattenfalls möjligheter att dela ut pengar till ägarna? Påverkar verkligen inte utdelningen från en kassako som Vattenfall det finansiella sparandet? Påverkar inte det finansiella sparandet slutligen det som kallas för reformutrymmet?

Eftersom jag inte har fått något konkret svar på detta kan man anta att regeringen inte vet det. Om ni nu inte vet det är frågan om ni tänker ta reda på det eller om det är någonting som riksdagen, jag och alla andra ska sväva i ovisshet om.

Anf. 29 Statsrådet PETER NORMAN (M):

Fru talman! Jag ska försöka gå igenom ett antal saker i den här repliken. Den första är regeringens ansvar för Nuonaffären. Nuonaffären är anmäld till KU. Vad jag förstår kommer den att behandlas i KU. Det är det lämpliga forumet att diskutera sådana saker. Jag tycker varken att man bör, ska eller kan föregå en sådan granskning, utan låt nu KU göra denna och komma fram till om det finns skäl att utkräva ansvar av regeringen.

Sedan har vi detta med att strunta i varningar. Om Fredrik Olovsson diskuterar den frågan med sin kamrat Magdalena Andersson, som har varit statssekreterare i Finansdepartementet, tror jag att han kommer att få höra av henne att tjänstemännen på budgetavdelningen på Finansdepartementet är notoriska nej-sägare till nya affärer för statens räkning. Det är inget unikt med detta. Det är en kultur som i huvudsak är mycket sund. Det finns ett antal tjänstemän som värnar staten, som tycker att nya risker inte är att föredra och som gärna säger nej till affärer snarare än ja. Det är ett normalläge, och det är inte något nytt som har kommit med Nuonaffären.

Det är möjligt att jag uttrycker mig mycket otydligt eller läser väldigt sluddrigt, men låt mig försöka upprepa vad jag har sagt tidigare för att svara på Fredrik Olovssons frågor.

Ett enskilt bolags årsvinst påverkar inte statens framtida reformutrymme. Så skriver jag i mitt interpellationssvar.

Dessutom måste man, som Fredrik Olovsson själv säger, naturligtvis ta hänsyn till det aktuella konjunkturläget när man bedömer budgetutrymmet. Överskottsmålet ska ju ses över en konjunkturcykel. Då måste man ha en uppfattning om konjunkturcykeln. Därför är det inte bara statens finansiella sparande som spelar en roll. Det är ingen nyordning. Så har det alltid varit.

Jag tror att det var en fråga till som jag skulle svara på, men jag får återkomma till den i min nästa replik.

Anf. 30 FREDRIK OLOVSSON (S):

Fru talman! Jag tycker inte att finansmarknadsministern ska tala om för mig hur jag ska välja att utkräva ansvar från regeringen i min roll som riksdagsledamot. Det är jag själv som bestämmer om jag väljer att göra det i interpellationer, i frågor eller genom att anmäla det till konstitutionsutskottet. Det ankommer inte på statsrådet att bestämma det. Det gör jag själv.

Jag förstår att det är en otacksam uppgift för finansmarknadsministern att vara den som får ta alla de här frågorna om Nuon även om de inte direkt har med hans ansvarsområde i regeringen att göra. Han var inte med i den affären, utan det var Anders Borg, Fredrik Reinfeldt och de andra borgerliga partiledarna som deltog där. Det är klart att det är otacksamt.

Jag förstår också att det egentligen inte heller är statsrådets uppgift att räkna fram budgetutrymmet, utan han står här därför att Anders Borg inte vill riskera att få några andra frågor om Nuonaffären och sin inblandning i den. Jag förstår att det är på det viset.

Men det är ändå statsrådets uppgift att svara på frågorna här, och det är inte så konstigt att en så här stor och kontroversiell fråga som har fått mycket uppmärksamhet väcker många frågor. Dessutom har regeringen levererat många olika svar på vad som egentligen har hänt. Det finns i alla fall tre versioner av hur det här egentligen har gått till.

Därför är det klart att det finns många som vill veta hur det här hänger ihop och vem som har ansvaret. Jag tycker återigen att det är läge för en ansvarsfull regering och en ansvarsfull ägare att vara mycket öppen och tydlig med vad som har hänt för att man ska kunna lära sig av sina misstag. Den enda förutsättningen för att man ska kunna gå vidare och lära sig någonting av misstagen är att man är öppen med dem.

Jag förstår att det inte finns några beräkningar av vilka konsekvenser Nuonaffären får för budgetutrymmet. Det är klart att det finns en sådan koppling, men finansmarknadsministern vill inte se den, och departementet vill inte räkna på den och leverera den uppgiften till riksdagen. Vi får väl återkomma och ställa nya frågor i andra sammanhang eller här och se om vi kan få ett svar till slut.

Anf. 31 Statsrådet PETER NORMAN (M):

Fru talman! Det vore mig främmande att ha åsikter om hur Fredrik Olovsson vill diskutera regeringens ansvarsutkrävande i Nuonaffären – naturligtvis avgör han själv hur han vill göra det. Jag kan bara säga att jag tycker att det är bra att konstitutionsutskottet får diskutera frågan och lägga sin dom över vilka statsråd, om det nu är några, som har ansvar i frågan. Det tycker jag är en rimlig ordning.

Vad gäller statens budgetutrymme har Nuonaffären en roll på marginalen. Det har också LKAB:s enorma vinster och Göran Perssons kärnkraftsäventyr i Tyskland och så vidare. Den här totala summan av åtminstone 54 bolag går inte att prognostisera på en så detaljerad nivå att man kan säga att det blir ett utfall i budgetutrymmet. Det är min poäng. Det beror på så mycket mer än en enskild affär, låt vara att den affären är stor.

Det är också så, vilket jag vill framhålla, att Vattenfall med ny ledning och ny styrelse är på en bra kurs med sina nya riktlinjer. Vattenfall gör många bra affärer, till exempel köp av tillgångar i Finland och Polen som också har realiserats.

I mångt och mycket tycker jag att det svenska folket kan vara stolt över Vattenfall, som gör ett mycket fint arbete. Däremot har det under resans gång gjorts missgrepp av både en borgerlig regering och en socialdemokratisk regering. Min uppfattning är att bolagets ledning och bolagets styrelse har ansvar för bolagets affärer.

Det görs dåliga och bra affärer, inte bara av statliga bolag utan även av privata bolag. Det vore konstigt om Vattenfall skulle vara ett undantag.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Motioner

med anledning av prop. 2012/13:141 Förbättrade möjligheter till licensiering av upphovsrätt

2012/13:N13 av Jennie Nilsson m.fl. (S)

2012/13:N14 av Jonas Eriksson m.fl. (MP, V)

Utbildningsutskottets betänkanden

2012/13:UbU13 Arbetet med legitimationsreformen avseende lärare och förskollärare

2012/13:UbU14 Skolinspektionens prövningar av ansökningar från enskilda som vill bli skolhuvudmän

Trafikutskottets betänkanden

2012/13:TU14 Intelligent transportsystem på vägområdet

2012/13:TU15 Bosättningskravet vid biluthyrning

2012/13:TU16 Yrkestrafik- och taxifrågor

Arbetsmarknadsutskottets betänkande

2012/13:AU9 Anmälningsskyldighet vid utstationering

Prot. 2012/13:104

14 maj

Svar på

interpellationer

10 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 13 maj

2012/13:499 Införandet av ett bonusmalussystem för miljöbilar i Sverige

av *Mats Pertoft* (MP)

till miljöminister Lena Ek (C)

2012/13:500 Sänkt moms för e-böcker

av *Mats Pertoft* (MP)

till finansminister Anders Borg (M)

2012/13:501 Hållbarhets- och ursprungsmärkning av drivmedel

av *Mats Pertoft* (MP)

till statsrådet Birgitta Ohlsson (FP)

2012/13:502 Finansiering av livsmedelskontroll

av *Jens Holm* (V)

till landsbygdsminister Eskil Erlandsson (C)

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 21 maj.

11 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 13 maj

2012/13:474 Spärrmarkering i folkbokföringsregistret

av *Hans Hoff* (S)

till finansminister Anders Borg (M)

2012/13:479 Utmättningsbeslut före skattedom

av *Anders Karlsson* (S)

till finansminister Anders Borg (M)

2012/13:483 De kidnappade biskoparna i Syrien

av *Robert Halef* (KD)

till utrikesminister Carl Bildt (M)

2012/13:485 Förlustavdrag vid handel med skulder

av *Christina Oskarsson* (S)

till finansminister Anders Borg (M)

2012/13:489 Kidnappade ortodoxa biskopar i Syrien

av *Mats Pertoft* (MP)

till utrikesminister Carl Bildt (M)

2012/13:490 Rösträtten i Pakistan

av *Shadiye Heydari* (S)

till utrikesminister Carl Bildt (M)

den 14 maj

Prot. 2012/13:104
14 maj

2012/13:493 Hungerstrejk på Guantánamo
av *Hans Linde* (V)
till utrikesminister Carl Bildt (M)

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 21 maj.

12 § Kammaren åtskildes kl. 14.40.

Förhandlingarna leddes av förste vice talmannen.

Vid protokollet

CLAES MÅRTENSSON

/Eva-Lena Ekman

Innehållsförteckning

1 § Meddelande om frågestund	1
2 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	1
3 § Hänvisning av ärenden till utskott	2
4 § Förnyad bordläggning.....	3
5 § Svar på interpellation 2012/13:394 om terrorresor	3
Anf. 1 Justitieminister BEATRICE ASK (M).....	3
Anf. 2 KENT EKEROTH (SD).....	3
Anf. 3 Justitieminister BEATRICE ASK (M).....	4
Anf. 4 KENT EKEROTH (SD).....	5
Anf. 5 Justitieminister BEATRICE ASK (M).....	6
Anf. 6 KENT EKEROTH (SD).....	8
Anf. 7 Justitieminister BEATRICE ASK (M).....	8
6 § Svar på interpellation 2012/13:275 om juridiskt bindande arbetsavtal	9
Anf. 8 Statsrådet TOBIAS BILLSTRÖM (M).....	9
Anf. 9 KRISTER ÖRNFJÄDER (S).....	10
Anf. 10 HILLEVI LARSSON (S).....	11
Anf. 11 Statsrådet TOBIAS BILLSTRÖM (M).....	12
Anf. 12 KRISTER ÖRNFJÄDER (S).....	13
Anf. 13 HILLEVI LARSSON (S).....	14
Anf. 14 Statsrådet TOBIAS BILLSTRÖM (M).....	14
Anf. 15 KRISTER ÖRNFJÄDER (S).....	15
Anf. 16 Statsrådet TOBIAS BILLSTRÖM (M).....	16
7 § Svar på interpellation 2012/13:355 om familjer som splittras	16
Anf. 17 Statsrådet TOBIAS BILLSTRÖM (M).....	16
Anf. 18 BODIL CEBALLOS (MP).....	17
Anf. 19 Statsrådet TOBIAS BILLSTRÖM (M).....	19
Anf. 20 BODIL CEBALLOS (MP).....	19
Anf. 21 Statsrådet TOBIAS BILLSTRÖM (M).....	20
Anf. 22 BODIL CEBALLOS (MP).....	21
Anf. 23 Statsrådet TOBIAS BILLSTRÖM (M).....	21
8 § Svar på interpellation 2012/13:395 om Nuonaffärens effekter på statsbudgeten	22
Anf. 24 Statsrådet PETER NORMAN (M).....	22
Anf. 25 FREDRIK OLOVSSON (S).....	23
Anf. 26 JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M).....	24
Anf. 27 Statsrådet PETER NORMAN (M).....	25
Anf. 28 FREDRIK OLOVSSON (S).....	26
Anf. 29 Statsrådet PETER NORMAN (M).....	27
Anf. 30 FREDRIK OLOVSSON (S).....	28
Anf. 31 Statsrådet PETER NORMAN (M).....	28
9 § Bordläggning.....	29
10 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	30
11 § Anmälan om skriftliga svar på frågor	30

